

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Här Kartheiser. An ech ginn d'Wuert weider un den honorabelen Här Marc Baum. Här Baum, Dir hutt d'Wuert.

► **M. Marc Baum (*déi Lénk*)**.- Merci, Här President. Heimadder ginn ech dann och den Accord vun der lénker Fraktioun.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Här Baum. Leschten agedroene Riedner ass den honorabelen Här Marc Goergen. Här Goergen, Dir hutt d'Wuert.

► **M. Marc Goergen (*Piraten*)**.- Merci, Här President. Merci dem Här Benoy fir säi gudde Rapport. Och mir wäerten eisen Accord dozou ginn.

Et ass awer nach unzemierken, dass et eis um Häerz läit, dass dat net ausgenotzt géif ginn, sief et an den Émweltimpaktetüden oder mam Kommodo, well et eis wierklech um Häerz läit, dass mer do awer d'Biergerrechter héichhalen.

Wat d'Juegd ubelaangt, do wëlle mer nach eng Kéier drop opmierksam maachen, dass, ier et elo an d'Stee wäert kommen, och alleguerten déi Leit, déi dat net wëllen, dass op hiren Terrainen d'Juegd géif gemaach ginn, d'Méiglecheet hunn, aus eethesche Grënn nom Artikel 7, weider nom Artikel 24 (veuillez lire: nom Artikel 24 vum Juegdgesetz) dat deementspriedend och ze refuséieren. An deem Fall gi mer awer och hei eisen Accord, fir dass déi Steeë verlängert ginn.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Här Goergen. D'Regierung huet d'Wuert, d'Madamm Émweltministesch Carole Dieschbourg.

Prise de position du Gouvernement

► **Mme Carole Dieschbourg, *Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable***.- Bon, ech soen als Éischt emol dem François Benoy fir säi komplette mëndlechen a schrëftleche Rapport, deen en an enger ganz kuerzer Zäit erstallt huet, e ganz grousser Merci. An da soen ech och Merci fir déi grouss Ënnerstëtzung. An Dir hutt Recht.

Den Här Kartheiser huet op eppes higewisen, genee wéi den Här Roth, wou mer u sech Gebrauch gemaach hu vun dem Begrëff „situation d'urgence à caractère civil“, deen een aus dem EIEs-Beräich kennt, deen och e besteeënde Begrëff ass. Mee dat Gesetz hei, an dat hate mer an der Émweltkommissioun awer laang beschwat, dass ass deposéiert ginn, ier deen État de crise hei war, ier mer an deem Zäithorizont waren.

Dofir hu mer jo och - well mer schnell wollte reglementéieren, souwuel wat de Kommodo ugeet wéi awer och, wat den Naturschutz ugeet, an Dir hutt zwee Beispiller genannt, wou een einfach muss habile sinn ze agéieren -, dofir hu mer jo eppes geholl, wat et an der Émweltlegislatioun och schonn hautzudaags gëtt an dorobber referéiert.

Mee, an dat hunn ech an der Kommissioun eeben och gesot, mir ginn duerchaus dem Staatsrot an deem Avis Recht, dass mer dat, wat elo fir den État de crise gëllt, iwwer Règlement wëlle maachen. Mee ech mengen, et war awer derwäert, an der Kommissioun eng Kéier op déi ganz Mesuren, déi néideg sinn am Beräich vum Kommodo, awer och am Beräich vun der Émweltlegislatioun an am Naturschutz zum Beispill, fir kënnen ze agéieren, hinzeweisen an der Chamber dat och eng Kéier ze erklären.

Fir de Rescht sinn ech frou, wa mer elo deen Deel iwwert d'Juegd maachen, well dat ass wierklech elementar wichteg. Well do gouf am Vireld immens vill a gutt Aarbecht gemaach während deene leschten dräi Méint, wou d'Natur- a Bëschverwaltung zesumme mat allen Acteuren - och merci de Gemengen, déi Säll zur Verfügung gestallt hunn - schonn iwwer 500 Assemblée-généralen an enger Rekordzäit gemaach hunn. Déi Aarbecht sollt net verluer goen. A mir sollten eis elo déi néideg Zäit ginn, fir dat uerdentlech unzegoen.

Den Här Bauler hat gefrot, mir hunn natierlech de Leit Bescheid gesot. Ech hunn awer och an der Kommissiounssëtzung, déi iwwer Videokonferenz war, gesot: „Et ass kloer, dass dat net dee beschtméiglechen Zäitpunkt fir déi Leit ass, déi op d'Juegd ginn.“ Dat ass en Zäitpunkt, wou och Juegd ass. Mee ech mengen, dass mer hei eng Situatioun hunn, wou mer net nach wëlle méi retardéieren, wou mer wierklech elo wëlle weisen: Mir loosse déi Aarbecht net verluer goen. A mir ginn eis dann déi néideg Zäit, fir dat doten uerdentlech an en bonne forme zu Enn ze féieren.

An domat soen ech lech Merci fir Är Opmierksamkeet.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci der Madamm Émweltministesch Carole Dieschbourg. D'Diskussioun ass elo ofgeschloss.

Mir kommen zur Ofstëmmung iwwert de Projet de loi 7535. Den Text steet am Document parlementaire 7535².

Mir wäerten als Éischt zur Ofstëmmung vun den Deputéierte kommen, déi hei am Säll sinn a vun deenen, déi op der Tribün sinn. Duerno komme mer zur Ofstëmmung vun deenen Deputéierten, déi an deenen anere Säll sinn, an dat ee Säll no deem aneren.

Ech wollt drop hiweisen, datt den noutwendege Quorum, fir de Vott kënnen ze maachen, ginn ass. Mir maachen e Vote par appel nominal. Duerno fuere mer da fir d'Votten an alphabetescher Reiefolleg virun.

Vote sur l'ensemble du projet de loi 7535 et dispense du second vote constitutionnel

De Vott fänkt un. An ech biede jiddwereen, deen ofstëmmt, dee Moment, wann e säi Vott ausdréckt, säi Mikro unzemaachen.

Appel nominal (votes personnels des députés présents dans la salle des séances plénières et les tribunes)

Ech ginn elo an de Sall 4-5, fir datt déi Deputéiert kënnen ofstëmmen.

(M. le Président, M. le Secrétaire général et Mme la Secrétaire générale adjointe se déplacent vers la salle 4-5.)

Ech zéien elo den Deputéierten, mat deem mer de Vott ufänken. Duerno fuere mer mam Opruff fir de Vott an alphabetescher Reiefolleg virun.

Appel nominal (votes personnels des députés de la salle 4-5)

(M. le Président, M. le Secrétaire général et Mme la Secrétaire générale adjointe se déplacent vers la salle 1-2.)

Ech zéien elo den Deputéierten, mat deem mer de Vott ufänken. Duerno fuere mer mam Opruff fir de Vott an alphabetescher Reiefolleg virun.

Appel nominal (votes personnels des députés de la salle 1-2)

(M. le Président, M. le Secrétaire général et Mme la Secrétaire générale adjointe retournent vers la salle des séances plénières.)

Ech bieden elo déi, déi e Vote par procuration wëllen ofginn, d'Hand an d'Luucht ze hiewen. A wann ech se dann opruffen, fir hire Vott ofzeginn, solle se wannechgelift de Mikro umachen.

Appel nominal (votes par procuration)

Domadder hu mer de Quorum erreecht an de Vott ass heimat ofgeschloss.

D'Resultat ass folgend: De Projet de loi 7535 ass mat 60 Jo-Stëmmen eestëmmeg ugeholl.

Ont voté oui : Mmes Diane ADEHM, Nancy ARENDT épouse KEMP, MM. Emile EICHER, Félix EISCHEN, Paul GALLES, Léon GLODEN, Jean-Marie HALSDORF, Mmes Martine HANSEN, Françoise HETTO-GAASCH, MM. Aly KAES, Marc LIES, Georges MISCHO, Mme Octavie MODERT, M. Laurent MOSAR, Mme Viviane REDING, MM. Gilles ROTH, Marco SCHRANK (par Mme Martine HANSEN), Marc SPAUTZ, Serge WILMES (par M. Léon Gloden), Claude WISELER et Michel WOLTER ;

MM. Guy ARENDT, André BAULER, Gilles BAUM, Mme Simone BEISSEL, MM. Frank COLABIANCHI, Fernand ETGEN, Gusty GRAAS, Max HAHN, Mme Carole HARTMANN, MM. Pim KNAPP, Claude LAMBERTY et Mme Lydie POLFER ;

Mme Simone ASSELBORN-BINTZ, M. Dan BIANCALANA, Mmes Tess BURTON, Francine CLOSENER (par M. Georges ENGEL), MM. Yves CRUCHTEN, Mars Di BARTOLOMEO, Georges ENGEL, Claude HAAGEN, Mmes Cécile HEMMEN et Lydia MUTSCH (par M. Claude Haagen) ;

Mme Semiray AHMEDOVA, MM. Carlo BACK, François BENOY, Mmes Djuna BERNARD, Stéphanie EMPAIN, Chantal GARY, M. Marc HANSEN (par Mme Josée LORSCHÉ), Mme Josée LORSCHÉ et M. Charles MARGUE ;

MM. Jeff ENGEL, Gast GIBÉRYEN (par M. Fernand Kartheiser), Fernand Kartheiser et Roy REDING ;

MM. Sven CLEMENT et Marc Goergen ;

MM. Marc Baum et David Wagner.

Freet d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote constitutionnel?

(Assentiment)

Et ass also esou decidéiert.

11. 7396 - Projet de loi portant approbation du Protocole n° 16 à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, fait à Strasbourg, le 2 octobre 2013

Dee leschte Punkt vun eisem Ordre du jour ass de Projet de loi 7396, de 16. Protokoll zur Kon-

vention iwwert d'Erhale vun de Mënscherechter an de Grundfräiheeten. Et hu sech ageschriwwen bei dësem Projet de loi: d'Madamm Diane ADEHM, d'Madamm Carole HARTMANN, den Här Georges ENGEL, den Här Roy REDING, den Här Marc Baum an den Här Marc Goergen.

D'Wuert huet elo de Rapporteur vun dësem Projet de loi, den honorabelen Här Charles MARGUE. Här MARGUE, Dir hutt d'Wuert.

Rapport de la Commission de la Justice

► **M. Charles MARGUE (*déi gréng*)**, *rapporteur*.- Merci, Här President. Léif Kolleeginnen a Kolleegen, och a Krisenzäite solle mer eis normal Aarbechten net vergiessen. Dat hu mir jo och esou ofgemaach zesummen, d'Chamber an d'Regierung. An zemools a Krisenzäiten ass e Bléck op d'Mënscherechter an d'Verdeedegung vun eise fundamentale Fräiheeten ubruecht.

Beim Gesetzesprojet 7396 handelt et sech ëm e Protokoll, deen dem Europäesche Mënscherechtshaff mat Sëtz zu Stroossbuerg seng Kompetenz iwwert d'Affäre vun enger konsultativer Prozedur erweidert. Bis dato ass déi Cour quasi exklusiv fir Litigen zoustänneg, déi schonn de ganzen nationalen Instanzwee duerchlaf hunn. D'Fro stellt sech zu deem Moment, ob d'Cour soll constatéieren, dass de betreffende Staat e Grondrecht verletzt huet oder net.

Hei geet et drëms, dass eis héchste Juridictionen, dat sinn an dësem Fall d'Verfassungsgericht, d'Verwaltungsgericht, d'Cour de cassation an d'Cour d'appel, nach während der nationaler Prozedur de Mënscherechtshaff mat enger Demande d'avis kënnen saiséieren. Et handelt sech also ëm eng Procédure consultative an net ëm eng Procédure contentieuse.

De Protokoll 16 ass adoptéiert ginn am Kader vu méi systemateschen Iwwerleeungen, wéi een de Stroossbuurger Mënscherechtshaff, deen ënner sengem Succès quasi leit an engorgéiert ass, kann entlaaschten, ouni dass déi Entlaaschtung op d'Käschte vun de Grondrechter awer geet.

An deem Sënn gëtt hei voll d'Subsidiaritéit spille gelooss. Subsidiaritéit soll heeschen, dass d'Decisionen sollen esou no wéi méiglech um Bierger geholl ginn an déi supranational Instanz eréischt kompetent gëtt, wann déi national Moyenen net duerginn. Et ass eng Notioun, déi mir Politiker am Kontext vum Unionsrecht kennen. Leider revendiquéiere mer ze vill oft d'Subsidiaritéit, fir op eng negativ an exklusiv Aart a Weis op eis Souveränitéit ze pochen.

► **M. Fernand Kartheiser (*ADR*)**.- Ass dat am Rapport, Här MARGUE, oder Är Meenung?

(Interruption)

► **M. Charles MARGUE (*déi gréng*)**, *rapporteur*.- Subsidiaritéit an dësem Kontext heescht, dass mer eis d'Moyene ginn, fir eis Responsabilitéit seriö ze huelen. Esou kann de Staat iwwer eis Juridictione sécherstellen, dass eng eventuell Verletzung vun engem Grondrecht ka reparéiert ginn, ouni dass de laange Wee, de prozedurale Wee bis op Stroossbuerg, iwwerhaapt néideg ass.

De facto ass et d'Jurisprudenz vu Stroossbuerg, déi d'minimal Standarden am Beräich Mënscherechtsschutz festsetzt, déi et duerno heescht ze respektéieren. Den Droit, mee virun allem eis Gesellschaft evoluéieren natierlech, soudass et op diverse Punkte keng Jurisprudenz gëtt respektiv déi eventuell net kloer genuch ass par rapport zur konkreter Situatioun, déi e Riichter muss tranchéieren. Mat der Méiglecheet, d'Cour vu Stroossbuerg ze saiséieren, kritt hien nei Moyenen, sech an deene Froe kloerheet ze verschafen.

Et handelt sech dofir ëm eng unanime Demande vun eise Lëtzebuurger Juridictionen, déi an all hiren Avisen den Notzen an d'Wichtegkeet vun deem Instrument ënnerstrach hunn.

Hei elo de Werdegang vum Gesetzesprojet 7396: Den Depot war den 21. Januar 2019 vum Landwirtschaftsminister Romain SCHNEIDER a Verriedung vum Ausseminister Jean ASSELBORN.

De 6. Februar 2019 gouf de Projet de loi an der Kommissioun vun der Justiz presentéiert. De 15. Februar 2019 huet de Staatsrot dunn och schonns säin Avis ofginn. An dësem Avis gouf virun allem drop higewisen, dass déi vum Projet de loi viséiert Juridictione misste genee opgezielt ginn.

Den Avis vun der Cour supérieure de justice vum 9. März 2019 huet déi nammlecht Kritik opgeworf, während den Avis vun der Cour administrative vum 4. März 2019 keng weider Observatiounen zum Projet de loi formuléiert huet.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Här MARGUE, erlaabt Der, datt den Här Kartheiser lech eng Fro stellt?

► **M. Charles MARGUE (*déi gréng*)**, *rapporteur*.- Awer net währenddeem.

► **M. Fernand Kartheiser (*ADR*)**.- Dann duerno.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Här MARGUE, fuert elo roueg virun!

► **M. Charles MARGUE (*déi gréng*)**, *rapporteur*.- An engem Brëif vun der Justizministesch Sam Tanson vum 5. Februar 2020 ass dunn ausdrécklech festgehalen ginn, dass d'Verfassungsgericht, d'Verwaltungsgericht, de Kassationshaff an d'Cour d'appel déi Lëtzebuurger Juridictione sinn, déi Stroossbuerg, also d'Europäesch Mënscherechtsgericht, froe kënnen, fir en Avis ze kréien. Dës Prezisioun gëtt matkommunikéiert, wann den Depot vun der Ratifikatioun gemaach gëtt beim Generalsekretär vum Europarat.

De 5. Februar dëst Joer gouf de Rapporteur designéiert an d'Analys vum Text an dem Avis vum Staatsrot gemaach. De 4. März huet d'Justizkommissioun de schrëftleche Rapport ugeholl.

Ech wëll hei nach eng Kéier ënnersträichen, dass et sech hei ëm en Avis handelt, deem säin Effekt net obligatoresch ass. Dofir ass och de Mechanismus net genau deen, dee mer ënnert der Form vum Renvoi préjudiciel aus dem Unionsrecht kennen an dee sech dem Riichter imposéiert. Allerdéngs ass deen Avis duerchaus nützlich, well effektiv déi Interpretationshëllef, déi d'Cour an deem Kontext mécht, och riskéiert, an enger spéiderer contentiéiser Prozedur hir contraignant Analys ze sinn.

Och hei sollen dem Bierger seng Rechter garantéiert bleiwen, an den Zougrëff op d'Procédure d'avis verschléisst kee spéideren Zougrëff vum Bierger op e Recours individuel zu Stroossbuerg.

An nach zwee Wieder, wat d'Prozedur ugeet: Et gëtt zu Stroossbuerg e Selektiounskomitee, dee kuckt, ob déi Demande zouläseg ass. Seet dëse Komitee, si wär net zouläseg, muss en dat an engem Avis de refus ganz genee motivéieren. Äss se zouläseg, da geet et un d'Grande Chambre, also déi komplettsten a prestigiéiste Formation vun der Cour; och dat ass e Garant fir eng seriö Äntwert.

Et ass esou, dass de Riichter, dee vun deem jeeweilege Land genannt ass, mat am Selektiounskomitee sëtzt. Doduerch gëtt kloergestallt, dass deem nationale Rechtssystem a senger Partikularitéite ka Rechnung gedroe ginn.

Ech hunn hei e kuerzt Beispill vun enger Demande vum franséische Kassationshaff. De Kassationshaff huet nogefrot a puncto Aschreiwung vun enger Gebuert an en État civil vun engem Kand, dat am Ausland op d'Welt kouw vum enger Leihmutter - eng GPA also, an déi Praxis ass jo a ville Länner verbueden.

Stroossbuerg huet sech dunn ausgedréckt, dass déi Déclaration de naissance soll an den État civil opgeholl ginn. An d'Motivatioun ass interessant: well et geet ëm den Intérêt supérieur vum Kand. Dës Äntwert ass eng Pist, awer wéi gesot net contraignant, weeder fir Frankräich nach fir déi aner Länner.

Et ass mer wichteg gewiescht ervirzehiewen an dëser Krisenzäit, dass d'Radifikatioun vun dësem Protokoll 16 e gutt Beispill ass fir ze weisen, dass mer de Schutz vun eise fundamentale Fräiheete weider verankeren, dëst mat enger effikasser Prozedur an dat am Dialog vun nationalen a internationalen Instanzen.

Ech froen Är Zoustëmmung zu dësem Projet a ginn och an engems den Accord vun der grénger Fraktioun.

Ech soen lech Merci, natierlech och all deenen, déi um Ausschaffe vun deem Text bedeelegt waren am Justizministère, an der Chamber, an der Fraktioun, an och all den Auteurs vun den Avisen zu dësem Gesetzesprojet.

► Plusieurs voix.- Très bien!

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Här MARGUE. Den Här Kartheiser wëll lech nach ëmmer eng Fro stellen.

► **M. Charles MARGUE (*déi gréng*)**, *rapporteur*.- Da loosst kommen!

► **M. Fernand Kartheiser (*ADR*)**.- Merci, Här President, a merci, Här MARGUE. Ech wollt eng Fro iwwert de Rapport stellen, ob ech richtig verstanen hunn, de Rapport soll eng neutral Presentatioun sinn.

► Plusieurs voix.- Très bien!

► **M. Fernand Kartheiser (*ADR*)**.- Voilà. An ech mengen, ech hat verstanen, an ech ka mech geiert hunn, ech wollt do nofroen, ob Dir der Meenung oder där Meenung Ausdrock ginn hutt am Rapport, datt d'Subsidiaritätsformel, wéi se am Vertrag vun der Europäescher Union festgehalen ass, géif ze vill dacks an déi eng oder aner Richtung interpretéiert ginn.

Ech soen Iech, firwat: Well et gëtt am Traité vun der Europäescher Unioun, och am Traité vum Fonctionnement iwwert d'Europäesch Unioun, eng Rei Artikelen, déi mer och wäerten an der Zukunft méi diskutéieren, wann et zum Beispill ëm d'Randifikatioun vum CETA geet, ëm exklusiv Kompetenzen, gedeelte Kompetenz vum der Unioun a vun de Memberstaaten.

An de Subsidiaritéitsprinzip ass dee Prinzip, dee kloer am Traité ernimmt ass, well alles ... Well et ass nëmmen esou, datt d'Europäesch Unioun - steet am Traité, et ass keng Erfindung vu mir - nëmme Kompetenzen huet an deene Saachen, déi net vun de Staate sinn. Dat heescht, d'Europäesch Unioun huet nëmmen eng Subsidiaritéitskompetenz géintwärt de Staaten.

Dofir wollt ech Iech froen: Hutt Dir dat gesot? A wa jo, wouhier kënnt déi Meinung? A wéi ass déi rechtlech ze justifiéieren?

Merci.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools, Här Kartheiser. Ech ginn d'Wuert zrëck un den Här Margue.

► **M. Charles Margue** (*déi gréng*), *rappporteur*.- Ma dat ass eng Iwwerleeung, déi ech gemaach hunn an déi ech dorop stëtzen, dass eis Juridictioun sech jo eendeiteg dozou ausgedréckt hunn. An et ass effektiv d'Iwwerleeung, dass d'Subsidiaritéit an deem Sënn jo spillt, dass mer fir d'Éischt kënne bei eis kucken, eis Iwwerleeunge maachen an dann duerno weiterfueren op deem Niveau driwwer.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Den Här Gilles Roth huet d'Wuert gefrot.

► **M. Gilles Roth** (*CSV*).- Här President, ech kommen awer net derlaanscht fir ze soen, dass dat do ganz e bëssen onglécklech ass. Mir hunn als Chamber - Dir gesitt, zu wat fir engen Diskussiounen dat virdru gefouert huet -, ech mengen, mir hunn e schréffleche Rapport, deen ass exzellent, an ech géif mengen, dass de Plenum, onofhängeg vun dem Här Margue senger Ried, Kenntnis geholl huet vun deem schréffleche Rapport. A par rapport zu deem schréffleche Rapport sollten déi eenzel Fraktiounen Stellung huelen.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Ech ginn d'Wuert nach eemol zrëck un den Här Margue.

► **M. Charles Margue** (*déi gréng*), *rappporteur*.- Jo! Ech schlësse mech deem un, wat den Här Roth seet, dass ...

(Hilarité et interruption)

... op Basis souwiso vum schréffleche Rapport Stellung geholl gëtt vun deenen eenzele Fraktiounen. Dont acte.

(Interruption)

► **Une voix**.- Très bien!

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools, Här Margue. Als éischte Riedner ass déi honorabel Madamm Diane Aehm agedroen. Madamm Aehm, Dir hutt d'Wuert.

Discussion générale

► **Mme Diane Aehm** (*CSV*).- Merci, Här President. Als CSV begreisse mir, dass Lëtzebuerg endlech de Protokoll Nummer 16 vun der Konventioun vun de Mënscherechter an de Fräiheete vum Oktober 2013 unhëlt. Et huet e bësse laang gedauert, well de Gesetzesprojekt ass eréischt am Januar 2018 deponéiert ginn. Wéi gesot, hei gëtt e bëssen de Prinzip vun der Question préjudicielle ugewannt. Mee den Avis vum Europäesche Mënscherechtsgerichtshaff ass net bannend an deem Fall. Mir begreissen och, dass d'Justizministesch definéiert huet, wat „les plus hautes juridictions“ sinn, esou wéi et virgesinn ass am Protokoll.

A schlussendlech géif ech dann, wéi gesot, den Accord vun der CSV ginn. An dem Rapportier soen ech mat gemëschte Gefiller Merci, well ech muss éierlech soen, dass ech net verstanen hunn, ob de Rapportier als Rapportier geschwat huet oder ob en am Numm vun der grénger Fraktioun geschwat huet. A wéi den Här Roth et scho gesot huet, géife mer wierklech begreissen, wann déi nächste Kéier och déi gréng Fraktioun géif eng kloer Trennung maachen zwëschen der Missioun vun engem Rapportier an där vun engem mandatéierte Spriecher vun enger Partei.

Merci.

► **Plusieurs voix**.- Très bien!

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools, Madamm Aehm. Nächsten ageschriwene Riedner ass déi honorabel Madamm Carole Hartmann. Madamm Hartmann, Dir hutt d'Wuert.

► **Mme Carole Hartmann** (*DP*).- Merci, Här President. Mir hunn hei zu Lëtzebuerg déi Situatioun, dass mer an der Hiérarchie des normes d'Konventiounen, déi international Konventiounen ganz uewe stoen hunn. Duerfir sinn eis Gerichter ganz oft och mat Froe befaasst, déi europäesch oder international Konventiounen betreffen.

An deem Sënn verstinn ech hir Demande, dass se soen: „Dat doten, dat ass interessant, fir och heiansdo alt en Avis vun enger Cour européenne ze froen“ a fir dann do vun der Cour européenne eng Stellungnam ze kréie par rapport zu verschiddene Froen, déi si sech am Kader vun enger Affär stellen.

Ech géif den Accord gi vun der DP-Fraktioun an dem Charles Margue Merci soen.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools, Madamm Hartmann. An da wier et um honorabelen Här Georges Engel.

► **M. Georges Engel** (*LSAP*).- Jo, merci dem Rapportier. Ech ginn den Accord hei vun der LSAP.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- An da ginn ech direkt d'Wuert weider un den honorabelen Här Roy Reding.

► **M. Roy Reding** (*ADR*).- Merci, Här President. Deenen exzellenten Ausféierunge vu menge Virriedner, besonnesch menge Virriednerinnen, ass näischt méi bäizefügen. Ech bréngen den Accord vun der ADR zu deem Text.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci, Här Reding. D'Wuert kritt gläich den honorabelen Här Marc Baum.

► **M. Marc Baum** (*déi Lénk*).- Merci, Här President. Als Lénk stëmme mir dee Projet hei mat.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- An da wier et um honorabelen Här Marc Goergen.

► **M. Marc Goergen** (*Piraten*).- Merci, Här President. Et ass en europäesche Projet, deen eis ganz gutt gefält, an och d'Piraten wäerten hiren Accord ginn.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools, Här Goergen. D'Regierung huet d'Wuert, d'Madamm Justizministesch, d'Madamm Sam Tanson.

Prise de position du Gouvernement

► **Mme Sam Tanson**, *Ministre de la Justice*.- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, et ass genau dee richtige Moment, fir en Text wéi deen heiten unzuhuelen, well och a Krisenzäiten, a grad a Krisenzäite mussen mer de Rechtsstaat ganz héich halen a virun allem d'Grundrechter, déi mam Rechtsstaat anhiengen.

Grad dës Zäite sinn och déi geféierlechste fir eis fundamentaalt Normen, well mer gläichzäiteg ënner Drock stinn, fir d'Sécherheet vun der Allgemengheet ze garantéieren, eis Matbierger ze schützen, an awer och d'Defie sech all Stonn kënne radikal änneren.

Trotzdem geet et net duer am aktuelle Kontext, just Vertrauen anzefuerderen. Mir müssen eise Bierger a Gerichter Méiglechkeete ginn, e Contrôle ze imposéieren. An de Projet, deen haut um Ordre du jour steet, deen d'Randifikatioun vum Protokoll 16, annexéiert un d'Europäesch Mënscherechtskonventioun, virgesäit, ass eng prozedural Léisung an deem Sënn.

Mat der Randifikatioun vun deem Protokoll - ech soen dem Rapportier Merci fir seng Presentatioun - gi mer eise Riichter d'Méiglechkeet, de Stroossbuurger Mënscherechtshaff ëm Rot ze froen, wéi d'Dispositiounen vun der Mënscherechtskonventioun an engem konkrete Fall ze interpretéieren sinn. Et handelt sech, wéi gesot, ëm eng konsultativ Prozedur, déi et soll erlaben, eventuell Verletzunge vun de Grundrechter esou fréi wéi méiglech ze identifizéieren, och ouni mussen op en Urteel vu Stroossbuerg ze waarden.

Et ass wichteg, d'Relatioun tëscht eise Juridictiounen an dem Stroossbuurger Mënscherechtshaff ze verstärken, well et de Mënscherechtshaff ass, deen d'minimal Protektiounsstandarde fir all Memberstaate vum Conseil de l'Europe fixéiert.

De Stroossbuurger Mënscherechtshaff spillt eng zentral Roll, net nëmmen an der Verdeedegung vun eise Grundrechter, mee och am Developpement vun de Garantien au vu vun den aktuelle Liewenskonditiounen. Et gëtt sech ëmmer nees ugepasst un d'Evolution vun der Gesellschaft, fir och nei ze evaluéieren, wou mer mat eise Grundrechter stinn.

D'Randifikatioun vum Protokoll ass am Interesse vun enger Fërderung vum Grundrechtsschutz. Sou wéi eis Nopere missen och mir verënnern, dass strukturell Violatiounen iwwer Jore bestoe bleiven an eréischt zu Stroossbuerg en Enn gesat kréien. Et ka sinn, och wann et net soll sinn, dass och hei zu Lëtzebuerg esou Situatiounen entstinn.

De Kontext vun der aktueller Crise sanitaire an de Mesuren, déi mussen geholl ginn, déi Aschneidunge sinn an eis Rechter, an dat, wat mer gewinnt sinn, fir d'physisch Distanzéierung ze garantéieren, weisen, wéi eng Gratwanderung hei muss gemaach ginn.

Gradesou wichteg, wann net méi wichteg wéi d'Beste vum État de crise si säin Encadrement an de Contrôle, net just vun Iech, net just vun der Chamber, mee och vun de Gerichter.

D'Randifikatioun vum Protokoll wäert et an deem Kontext zum Beispill - fir ze illustréieren - erlaben, dass eis Juridictiounen am Zweifelsfall de Stroossbuurger Mënscherechtshaff kënne saisieren, fir contestéiert Mesuren, déi am Kontext och vum État de crise geholl gi sinn, streng ze präiwen. Au vu vun den delikate Choixen, déi hei a ganz kuerzer Zäit mussen geholl ginn, kann een déi supplementar Garantie just begreissen!

Mir vertrauen op de Pouvoir judiciaire, fir den néidege Contrôle ze applizéieren. Mir hunn och d'Chance, e Pouvoir judiciaire an e Rechtssystem ze hunn, déi ganz fréi d'Autoritéit vum Stroossbuurger Mënscherechtshaff voll a ganz unerkannt hunn.

Wat awer, wann et sech ëm eng prinzipiell Fro handelt, déi op europäeschem Niveau nach keng kloer Antwort krut? Den Haaptobjekt vum Protokoll ass et, déi Situatioun ze léise fir ze verënnern, dass e Staat just dowéinst seng Obligatiounen net konnt exekutéieren, well seng Riichter net déi néideg Kloerheet iwwert d'Exigence vun der Konventioun haten. Vu dass et am europäesche Raum op e sëllege Punkten änlech Legislatiounen gëtt, kann och déi vum Lëtzebuurger Riichter gestallt Fro fir en anere Staat interessant sinn, voire, vice versa, déi Fro fir ons interessant sinn, déi vun anere Riichter, nationale Riichter gestallt ginn.

Et gëtt also prozedural nogeholle, fir de Memberstaaten ze erlaben, hir Responsabilitéit seriö ze huelen - eng Prozedur am Sënn vun der Subsidiaritéit, well se eis e konkreet Instrument gëtt, fir eng Saisine vum Stroossbuurger Mënscherechtshaff am absolutte Respekt vun de Mëschengrondrechter iwwerlësseg ze maachen.

De Protokoll 16 huet nach en aneren Avantage: En erlaabt dem Lëtzebuurger Richter, un engem europäeschen Dialog deelzehuelen. D'Dispositioun vum Protokoll preziséieren, dass net just de Litige resuméiert an eng Fro gestallt soll ginn, mee dass et der Juridictioun och fräisteet, hir egen Interpretatioun mat op de Wee ze ginn.

Ons Gerichter hunn elo, géif ech mengen, all déi néideg prozedural Dispositiounen zu hirer Verfügung, fir esou en dynameschen Echange op dese Froen, déi kruzial fir eist Zesummeliewen, fir eis Gesellschaft sinn, ze lancéieren.

Ech soen Iech Merci fir Äre breeden Accord an ech sinn da frou, wann dat Gesetz hei kann a Kraaft trieden.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools der Justizministesch, der Madamm Sam Tanson. D'Diskussioun ass elo ofgeschloss.

Le saviez-vous ?

QUESTIONS

Dans le cadre de ses moyens de contrôle et de surveillance par rapport aux affaires gouvernementales, la Chambre, par le biais de ses membres, a le droit de poser des questions aux membres du Gouvernement. La question constitue une demande de renseignements d'un député à un ministre au sujet d'une affaire administrative ou de gouvernement. Le Règlement de la Chambre des Députés prévoit diverses sortes de questions : les questions écrites, les questions urgentes, les questions élargies ainsi que les questions posées lors des heures de questions ou d'actualité.

Mir kommen zur Ofstëmmung iwwert de Projet de loi 7396. Den Text steet am Document parlementaire 7396⁴.

Mir wäerten als Éischt zur Ofstëmmung vun deenen Deputéierten, déi hei am Sall an op der Tribün sinn, kommen. Duerno komme mer dann zur Ofstëmmung vun deenen Deputéierten, déi an engem anere Sall sinn, an dat ee Sall no deem aneren. Ech wollt drop hiweisen, datt den noutwendege Quorum, fir de Vott kënnen ze maachen, ginn ass.

Mir maachen e Vote par appel nominal. A mir fueren dann duerno mam Vott weider an alphabetescher Reiefolleg. Déi Deputéierten, déi hire Vott ofginn, sollen de Mikro dee Moment umaachen.

Vote sur l'ensemble du projet de loi 7396 et dispense du second vote constitutionnel

Appel nominal (votes personnels des députés présents dans la salle des séances plénières et les tribunes)

Ech ginn elo an de Sall 4-5, fir datt d'Deputéiert an deem Sall kënnen ofstëmmen.

(M. le Président, M. le Secrétaire général et Mme la Secrétaire générale adjointe se déplacent vers la salle 4-5.)

Ech zéie fir d'Éischt den Deputéierten, mat deem mer de Vott ufänken. Duerno fuere mer mam Opruff fir de Vott an alphabetescher Reiefolleg weider.

Appel nominal (votes personnels des députés présents dans la salle 4-5)

(M. le Président, M. le Secrétaire général et Mme la Secrétaire générale adjointe se déplacent vers la salle 1-2.)

Ech zéie fir d'Éischt den Deputéierten, mat deem mer de Vott ufänken. Duerno fuere mer da fir den Opruff fir de Vott an alphabetescher Reiefolleg weider.

Appel nominal (votes personnels des députés présents dans la salle 1-2)

(M. le Président, M. le Secrétaire général et Mme la Secrétaire générale adjointe re-tournent vers la salle des séances plénières.)

Ech bieten déi, déi e Vote par procuration wëllen ofginn, d'Hand an d'Luucht ze hiewen. Ech ruffen dann een no deem aneren op, fir dann de Vott ofzeginn. Denkt awer drun, fir de Mikro unzemaachen!

Appel nominal (votes par procuration)

Mir hunn de Quorum am Vott erreecht. An de Vott ass heimat ofgeschloss.

D'Resultat ass follgend: De Projet 7396 ass mat 60 Jo-Stëmmen eestëmmeg ugeholl.

Ont voté oui : Mmes Diane Aehm, Nancy Arendt épouse Kemp, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Paul Galles, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mmes Martine Hansen, Françoise Hetto-Gaasch, MM. Aly Kaes, Marc Lies, Georges Mischo, Mme Octavie Modert, M. Laurent Mosar, Mme Viviane Reding, MM. Gilles Roth, Marco Schank (par Mme Martine Hansen), Marc Spautz, Serge Wilmes (par M. Léon Gloden), Claude Wiseler et Michel Wolter (par Mme Octavie Modert) ;

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusti Graas, Max Hahn, Mme Carole Hartmann, MM. Pim Knaff, Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mmes Tess Burton, Francine Closener (par M. Georges Engel), MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Georges Engel, Claude Haagen, Mmes Cécile Hemmen et Lydia Mutsch (par M. Claude Haagen) ;

Mme Semiray Ahmedova, MM. Carlo Back, François Benoy, Mmes Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, M. Marc Hansen (par Mme Josée Lorsché), Mme Josée Lorsché et M. Charles Margue ;

MM. Jeff Engelen, Gast Gibéryen (par M. Fernand Kartheiser), Fernand Kartheiser et Roy Reding ;

MM. Sven Clement et Marc Goergen ;

MM. Marc Baum et David Wagner.

Freet d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote constitutionnel?

(Assentiment)

Et ass also esou decidéiert.

Domat si mer um Enn vun der Sitzung fir haut ukomm. D'Chamber kënnt den Donneschdeg um zwou Auer nees zesummen.

D'Sitzung ass opgehuewen. Ech wënschen Iech alleguer ee schéinen Owend. Bleift monter a bleift gesond!

(La séance publique est levée à 18.40 heures.)